

HIDRA ROȘIE: EXPULZAREA REGELUI MIHAI DIN ȚARĂ ÎN DECEMBRIE 1990

THE RED HYDRA: THE EXPULSION OF KING MICHAEL OF ROMANIA FROM THE COUNTRY IN DECEMBER 1990

Diana Mandache*

Abstract

The Red Hydra: King Michael's banishment from Romania, in December 1990 presents an analysis of the events that unfurled in the night of 25 December 1990, when King Michael of Romania arrived in his home country for the first time after an exile of 42 years. The new political power in Bucharest, which came after the fall of communism, was still very much acting and following the instincts of the Securitate, the communist political police, and moved swiftly to expel the king and his companions from Romania in the hours after they arrived. The symbol of power legitimacy embodied by the King and the authorities' fear for a return of the monarchy, in the constitutional vacuum of that moment, when there was not yet a new republican constitution adopted, determined them to take an abusive measure, much in the same manner as the communists did in December 1947 when they forced the king to abdicate and go into exile. The article makes use of official declarations of that period, reconstituting the scene of events through interviews of witnesses and other primary documentary sources, such as the international media.

Keywords: post-communism, King Michael of Romania, Romanian royal family, Crown Princess Margareta, royalty.

Unul dintre momentele-cheie ale istoriei postdecembriste a fost revenirea Regelui Mihai în România în decembrie 1990, pentru prima oară după ianuarie 1948. A fost un eveniment cu adânci implicații asupra Familiei Regale și a Principesei Moștenitoare, care își asista și ajuta tatăl în încercările sale de a se reîntoarce în patrie, de a reînnoia istoria. Au fost clipe dramatice, încărcate sufletește, tocmai pentru că exista speranța instaurării democrației în acei ani în țară. Obstrucționările autorităților, instinctele dictatoriale și interesele vechii elite rămase la conducere au dus la un deznodământ dezamăgitor pentru așteptările publicului și ale Familiei Regale.

* Cercetător, Muzeul Național de Istorie a României, Compartimentul de Istorie Modernă și Contemporană din cadrul Secției de Istorie Modernă, Medievală și Contemporană; doctor în istorie.

Principesa Margareta sosise în România cu ceva timp înaintea Regelui, având o întrevedere cu premierul Petre Roman, în care acesta a fost informat despre vizita familiei regale de Crăciun, în 1990. Danielle Maillefer a lucrat în primii doi ani de după revoluție pentru Casa Regală, având o firmă profilată pe relații publice, și ajunsese în România mai devreme decât Principesa, pregătind sosirea a două-trei trenuri cu ajutoare. Până la plecarea Margaretei, acestea au vorbit la telefon. Danielle Maillefer mi-a povestit despre acele momente:

„Foloseam între noi un sistem de comunicare codat, care era mai degrabă amuzant decât de succes, și dintr-o astfel de convorbire am înțeles că tatăl ei dorește să vină. Imediat după ce a sosit Principesa, m-a sunat, era bine. Apoi mi-a spus că se va duce să-l informeze pe domnul Petre Roman, premierul de atunci, despre venirea Regelui, nu să ceară permisiune. Doar l-a informat diplomatic. Și eu am fost acolo, dar nu în sala în care avea loc întâlnirea, ci într-o altă încăpere, unde am așteptat. Imediat ce a ieșit, mi-a spus că el [Roman] a luat la cunoștință faptul și asta a fost tot. Un Rege rămâne Rege chiar dacă vine privat, atât cât de privată poate fi persoana sa¹.

Simina Mezincescu rememorează și ea acel moment: „Principesa Margareta a vorbit cu Petre Roman și i-a spus că Regele vrea să vină, fără să intre în București, ci să meargă de Crăciun la Curtea de Argeș, unde să se închine la mormintele înaintașilor lui. Iar de la Curtea de Argeș să plece înapoi la aeroport, fără să treacă prin București. Și el [Roman] a precizat că nu-l sfătuiește să vină”.

Doamna Mezincescu mai relatează că „Principesa Margareta a spus că o să-i comunice asta, dar s-ar mira dacă tatăl său ar lua o hotărâre să renunțe la vizită”. Mai departe, Simina Mezincescu reproduce discuția, probabil povestită ulterior de către Principesa: «Doar discară o să am răspunsul», a spus el. Ea l-a întrebat unde avea să-l găsească a doua zi. Iar el a răspuns: «O să fiu plecat, dar am să vă caut eu». Avea răspunsul, dar nu a fost căutată².

Simina Mezincescu spune că Principesa Margareta i-a trimis lui Petre Roman două scrisori, una la guvern, și alta la el acasă, pe amândouă specificându-se „personal și urgent”. La expeditor, era menționată Principesa Margareta a României, pentru ca răspunsul să i se transmită oriunde s-ar afla. Dar nu a primit nici un răspuns. „Și ne-am dus la aeroport, acolo era grevă și, spre marea noastră mirare, erau niște jurnaliști de la postul de televiziune francez France 2, cred” – relatează doamna Mezincescu. Aceștia așteptau deja în aeroport, fiind anunțați de colegii lor din Elveția despre sosirea familiei regale la București.

Danielle Maillefer se afla deja la Otopeni. „Cu toate că prim-ministrul nu dorea ca presa să fie informată despre sosirea Regelui, eu am informat-o, din motive de securitate – spune Danielle Maillefer. Dacă aveam câțiva jurnaliști cu

¹ Interviu cu Danielle Maillefer, luat de Diana Mandache, 18 mai 2011.

² Interviu cu Simina Mezincescu luat de Diana Mandache, 24 februarie 2011.

noi era mai bine pentru protecția oamenilor. Era Crăciunul, seara de 25, și toată lumea sărbătorea. La aeroport era grevă, nu era lume, iar Regele și Regina au sosit”³.

Simina Mezincescu a pregătit vizita: a vorbit cu Patriarhul [Teoctist], apoi a avut o convorbire telefonică cu Episcopul Argeșului și Muscelului, Calinic, care „mi-a spus că biserica este deschisă între orele cutare și cutare, iar loc de găzduire nu poate oferi; de aceea, s-au făcut rezervări la hotelul Posada din Curtea de Argeș. Am ținut un secret total, nici fiicei mele nu i-am spus că Regele avea să vină în România”⁴.

Era trecut de șase seara, în ziua de Crăciun a anului 1990, București, aeroportul Otopeni. Prințesa Margareta îl aștepta cu emoție pe tatăl ei, Regele Mihai, care urma să vină împreună cu Regina și una dintre fiice, Prințesa Sofia. Discuțiile cu diferite personaje care au asistat la acel moment recompun secvențele acelor ore de coșmar. România se afla încă în comunism, iar capetele hidrei roșii se regeneraseră.

Le chauffeur du roi, „șoferul Regelui”, cum a fost numit la început domnul Ion Tucă, cunoscuse printr-o întâmplare familia regală română, prin intermediul unui prieten al său, o cunoștință a doamnei Simina Mezincescu. Acesta a organizat cea de-a doua vizită a Prințesei Sofia în România, de la începutul anului 1990. Destinul lui Ion Tucă se modifică odată cu 25 decembrie 1990, când merge la aeroport în locul prietenului său, având să conducă mașina în care se aflau Regele Mihai, Regina Ana și Prințesa Sofia. Era un ARO 244 alb, cumpărat de doamna Mezincescu. Cei care aveau să-l aștepte la aeroport pe Regele Mihai aveau să păstreze confidențialitatea acestui moment, așa cum au făcut și Ion Tucă sau Simina Mezincescu, ale căror rude au aflat de la știri, a doua zi. Prima mașină, tot un ARO alb, asemănător cu cel condus de Ion Tucă, avea să fie condusă de Dan Lazăr, un apropiat al lui Corneliu Coposu.

Simina Mezincescu mi-a povestit cu emoție de pregătirea acelei vizite:

„I-am cerut domnului Coposu și mi-a dat doi oameni și o mașină. Prințesa Margareta locuia la mine. Aici erau în fiecare noapte cam trei persoane care se schimbau, asta era toată paza pe care o aveam. E o singură intrare la casă, l-am avut într-o zi și pe Măgureanu [șeful SRI la acea vreme] aici, au venit unii care s-au legitimat și care s-au dus la casa lipită de a mea, zid în zid, dar cu intrare pe Știrbei Vodă; apoi au vrut să controleze dacă nu am o ieșire către Știrbei Vodă. Eu l-am sunat pe Măgureanu, al cărui număr de telefon îl cerusem de la domnul Coposu, și i-am spus că aș dori să vorbesc cu dânsul. A spus: «Foarte bine, pentru că și eu voiam să vă contactez.» Când a venit, i-am spus: «Domnule Măgureanu, dacă sunt oamenii dumneavoastră, puteau să vină prin față (intrarea în casă se face

³ Interviu cu Danielle Maillefer luat de Diana Mandache, 18 mai 2011.

⁴ Interviu cu Simina Mezincescu luat de Diana Mandache, 24 februarie 2011.

numai din strada Berthelot), le arătam toată casa și vedeau că nu am altă ieșire. Dar, dacă nu sunt oamenii dumneavoastră, atunci e grav»⁵.

Măgureanu i-a mărturisit că nu erau oamenii lui și că asta îl sperie și pe el. Întâlnirea asta – spune doamna Mezincescu – a avut loc după chestia cu Piteștiul”.

Regele, Regina și Principesa Sofia sosiseră împreună cu o echipă a unei televiziuni franceze, cu Dan Bădic, cu fotografii francezi Alain Morvan, Constantin Brâncoveanu, într-un mic avion elvețian.

„Regele avea și pașaport danez, și pașaport englezesc – spune Simina Mezincescu –, dar a intrat cu cel danez”⁶. Ei s-au întâlnit cu Principesa Margareta și cu Andrew Kelly, un prieten englez care asista Familia Regală în munca ei. Acele particulare momente ale sosirii erau istorie la propriu, iar Margareta își dorea ca tatăl ei să revadă în sfârșit țara care îi lipsise atât de mult. A fost un moment de răscruce, pe care Principesa și toți ceilalți îl realizau cu acuitate. Din păcate, aceste sentimente atât de frumoase și de bună-credință, de regăsire a patriei pierdute și de reculegere la mormintele strămoșilor aveau să se lovească de violenta reacție a autorităților.

Acele momente sunt rememorate de ministrul de Interne atunci în funcție, Doru Viorel Ursu, într-un volum memorialistic. Sunt dezvăluite anumite detalii, dar, prin interpretarea informațiilor, cartea rămâne o replică a curentului național-comunist, antimonarhist, din care se observă că Regele rămăsese o adevărată sursă de panică pentru autorități. Jurnalul operațiunilor serviciilor de informații consemna faptul că Regele Mihai împreună cu soția sa sosiseră la ora 18 cu un avion particular.

Monitorizarea continua: „C.T.J. în tranzit să plece direct la Curtea de Argeș. Pașapoarte diplomatice din Danemarca. Anunțat SRI, Dep. Poliției CP CTJ; 18.45 – Raportat ofițerului la continuitatea conducerii M.I. Venit Regele Mihai însoțit de 4 persoane, așteptat de Principesa Margareta și 3 ziariști străini; 19.00 – Raportat d-lui lt.col. Vasilescu de luat legătura cu Curtea de Argeș – măsuri – sub observare. La ora 19.20 – Vorbit cu Poliția Curtea de Argeș, nu au nici o veste; Cele 4 mașini: 2 ARO: 1-B-69231, 1-B-63355; R 20: 1-B-843; BMW roșu: 14-B-3024; Mercedes verde: 11-B-2061. Mașinile au piloți și copiloți. La ora 19.15 – Primit viza de intrare în țară. Merge în Nuferilor [Berthelot] pe nr. 73 (7b). Fam. Mezincescu, artist plastic. Viză 5 zile regele, 6 luni soția”⁷.

Regelui Mihai i se acordase viză de intrare pentru cinci zile, lucru confirmat și de informațiile oferite de fostul ministru de Interne. Să revenim însă la sosirea Regelui Mihai. Angajații aeroportului se aflau în grevă la acea dată, locul nefiind aglomerat. Când au aflat că Regele împreună cu familia au sosit la Otopeni, oamenii au început să-l aplaude, lumea era emoționată și sinceră, într-o manifestare

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Doru Viorel Ursu, *Ministru de Interne (I). Încleștarea*, CD Press, 2008, pp. 157-158.

spontană, „iar șeful pazei l-a salutat pe Rege militarăște, l-au și dat afară după aceea”⁸ - spune doamna Mezincescu. Pașapoartele diplomatice daneze le-au fost prezentate vameșilor de către Danielle Maillefer. Apoi le-au fost înapoiate posesorilor.

Ziarul *Dreptatea* relatează ulterior: „Pe pașapoarte au fost aplicate vizele și i s-a urât Majestății Sale Crăciun fericit și bun venit în țară! În momentul în care mașinile urmau să plece de la aeroport spre Curtea de Argeș, pașapoartele au fost cerute pentru încă o ștampilă. S-au dat însă asigurări că nu există probleme și una dintre persoanele care îl însoțeau pe Rege a rămas să aștepte actele...”⁹. În continuare, ziaristii precizau că această modalitate de acordare a vizei la aeroport fusese aplicată și în cazul Principesei Margareta, care venise cu o săptămână mai devreme.

Danielle Maillefer sintetizează orele și momentele cu vibrații diferite: „Am avut privilegiul să fiu acolo, era un moment istoric pentru el, dar apoi, când au venit cei de la poliție și au cerut documentul, am început să mă îngrijorez puțin, mă gândeam că n-o să i se returneze... La început, oamenii au fost buni, dar situația începuse să se tensioneze. Apoi s-a decis ca Regele și Regina să meargă la doamna Mezincescu acasă și să aștepte să vadă ce se întâmplă, iar eu am rămas la aeroport”¹⁰. Simina Mezincescu a completat: „Danielle a spus: «Mergeți, că voi veni cu pașapoartele». Așa am făcut și am venit aici cu Regele”¹¹. De fapt, însuși ministrul de Interne, Doru Viorel Ursu, relatează ulterior despre transmiterea, pasarea responsabilităților între diverse autorități, apoi face o precizare importantă despre șeful Direcției Generale a pașapoartelor, spunând că acesta „s-a apărât ulterior, susținând că a aprobat plecarea din aerogară a celor 7 călători după ce a informat SRI, care i-ar fi precizat «că nu are obiecții și că a luat măsurile de profil necesare pe timpul celor 5 zile, cât urma să se afle în țară ex-regele»”¹².

Regele Mihai însoțit de Regină, Principesele Margareta și Sofia, precum și suita lor s-au îndreptat spre casa doamnei Mezincescu din zona Casa Radio (strada General Berthelot), unde urmau s-o aștepte și pe Danielle Maillefer cu restul documentelor. Domnul Ion Tucă își amintește că la scurt timp a sosit sectoristul, împreună cu un soldat, întrebând: „Cine-i în casă, este Regele? Spuneți! Am fost trimiși să asigurăm protecția”. De fapt, ei voiau să afle dacă Regele este acolo, pentru a raporta mai departe. Doamna Simina Mezincescu rememorează: „După nici zece minute de la sosire, au venit de la miliție, sau noua poliție, să mă întrebe dacă am nevoie de gardă de apărare. Și i-am spus că nu am nevoie, că nimeni nu vrea să-l atace pe Rege”¹³. Apoi, la aproape 10 noaptea, au plecat spre Curtea de

⁸ Interviu cu Simina Mezincescu, Diana Mandache, 24 februarie 2011.

⁹ „Regelui Mihai i se refuză 24 de ore la mormântul străbunilor săi”, în „Dreptatea”, 4 ianuarie 1991.

¹⁰ Interviu cu Danielle Maillefer luat de Diana Mandache, 18 mai 2011.

¹¹ Interviu cu Simina Mezincescu luat de Diana Mandache, 24 februarie 2011.

¹² Doru Viorel Ursu, *Ministru de Interne (II). Început de sfârșit*, CD Press, 2009, p. 132.

¹³ Interviu cu Simina Mezincescu, Diana Mandache, 24 februarie 2011.

Argeș într-o coloană de nouă mașini. Prima mașină era condusă de omul de încredere al lui Corneliu Coposu, Dan Lazăr. A doua mașină era condusă de Ion Tucă, în dreapta căruia se afla „un britanic, un fel de gardă a Regelui – spune Ion Tucă –, apoi, în spate, în partea stângă era Regele, la mijloc, Principesa Sofia, iar în dreapta, Regina Ana”¹⁴. Într-o altă mașină, în spate, era Principesa Margareta împreună cu Andrew Kelly.

Între timp, la aeroport, Danielle Maillefer sesiza atmosfera din ce în ce mai tensionată, ca un nor enorm gri care atârna deasupra capului. „O parte din jurnaliști erau acolo cu mine – îmi povestește aceasta – și cred că mă protejau, iar cealaltă parte a plecat cu Regele. Apoi s-a decis ca ei să plece spre Curtea de Argeș”¹⁵. Pașapoartele însă nu au fost returnate, așa cum se promisese. Șansele deveneau din ce în ce mai mici odată cu trecerea timpului. „Au luat pașapoartele și asta a fost. Nu le-am putut recupera. Am rămas în schimb la aeroport să le ridic. Nu spuneau nimic, dar cred că erau de la Securitate acei oameni, nu știu... Apoi am întrebat: «Când le veți da?». Și ei au spus: «Nu vă îngrijorați, totul este organizat!». Dar cum faptul trecuse, rămânea problema, care devenea din ce în ce mai tensionată” – spune Danielle Maillefer¹⁶.

În acest timp, pe autostrada spre Curtea de Argeș pe care se deplasau Regele și suita, la kilometrul 36, o mașină de poliție a oprit prima mașină (în care se afla Dan Lazăr și fiul acestuia), un ARO alb asemănător cu cel din spate, în care se afla Regele. Poliția știa că Regele se afla într-un ARO alb și bănuia că era vorba de primul automobil. Au oprit și restul mașinilor din suită, inclusiv cea în care se afla și Principesa Moștenitoare, pentru a-l aștepta pe Dan Lazăr și a vedea că nu i se creează probleme acestuia, după care intenționau să meargă cu toții mai departe. Atmosfera era încărcată. În tot acest timp continua monitorizarea, iar jurnalul serviciilor de informații consemna drumul Regelui, al familiei sale și al suitei: „21.30 – Ajuns la km 36. 21.55 – Trecut de km 100. 21.55 – La Inter[continental], aproximativ 100 persoane care scandează *Regele Mihai*. 22.35 – Recunoscut Regele/cp. Păltineanu Argeș”¹⁷.

Spre finalul autostrăzii se zărea ceva ce Familia Regală nu-și putea imagina, părea a fi un accident regizat. „Pe partea către Curtea de Argeș era un TIR de-a lungul, blocând partea autostrăzii care ducea spre Pitești, iar partea opusă era blocată de un tractor care părea că intrase într-un stâlp. Totul arăta ca un baraj și, evident, erau multe, multe mașini de poliție”¹⁸ – relatează Ion Tucă. Cu pistolul-

¹⁴ Interviu cu Ion Tucă, Director al Casei Majestății Sale Regelui, luat de Diana Mandache, 23 februarie 2011.

¹⁵ Interviu cu Danielle Maillefer luat de Diana Mandache, 18 mai 2011.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Doru Viorel Ursu, *Ministru de Interne (I). Încleștarea*, CD Press, 2008, p. 158.

¹⁸ Interviu cu domnul Ion Tucă, Director al Casei Majestății Sale Regelui, luat de Diana Mandache, 23 februarie 2011.

mitralieră îndreptat către ei, un subofițer i-a cerut lui Ion Tucă actele mașinii și ale pasagerilor la control. Acesta i-a spus că nu-i poate da decât talonul. În acele condiții, discuția se purta cu geamul mașinii deschis foarte puțin sus.

Imaginea era șocantă, Principesa Margareta evocând mai târziu, în *Journal de Genève*, amintirea armelor:

„Nu este deloc amuzant să fii închis într-o mașină... cu kalașnikovurile îndreptate spre tine. Această violență m-a șocat. Nu voi uita privirile confuze ale celor care ne-au forțat să ne întoarcem, era ridicol și nedrept pentru ambele părți... Injustiția și stupiditatea s-au aliat, în acest fel de obsesie, din dorința de a împiedica un român să se reîntoarcă în locul unde s-a născut. În cele din urmă, această atitudine s-a întors împotriva regimului, pentru că Regele a devenit și mai popular, un fel de legendă”¹⁹.

Într-un interviu pe care mi l-a acordat, Principesa Margareta a rememorat după 21 de ani acele momente delicate, relatând că, fiind opriți, s-a îndreptat spre mașina Regelui și „i-am cerut iertare, nu știu... poate mi-a fost rușine, poate că l-am sfătuit prost, tot felul de gânduri îmi treceau prin minte. Dar, în același timp, simțeam și un dezgust: la un an după revoluție se întâmpla aproape la fel ca în 1947–1948, era îngrozitor. Și la întoarcere a fost urât”²⁰.

Subofițerul care se afla lângă mașina Regelui, relatează Ion Tucă, le-a spus că au intrat ilegal în țară și că trebuie să-i conducă înapoi la București, pe Otopeni. Simina Mezincescu a dat un interviu, la acel moment, unei televiziuni franceze. Regele Mihai recunoaște că „presa, care ne însoțea de la aeroport, ne-a fost de mare ajutor, printre alții și cei de la Canalul 1 francez... Când au fost văzute aparatele de filmat, armele au dispărut”²¹. Discuțiile cu poliția au durat aproape două ore.

O atitudine energică în discuțiile cu reprezentanți ai autorităților a avut Principesa Moștenitoare, care își aduce aminte: „Noi am negociat mult cu polițiștii, și Constantin [Brâncoveanu] a fost acolo; au spus că noi am forțat frontiera și m-am temut că reputația Regelui va fi distrusă. Dar Danielle [Maillefer] mi-a spus mai târziu că poate e mai bine să fie cunoscută chestiunea și atunci Regele va fi privit ca o victimă, ceea ce era adevărat”²².

„Un general de aviație le-a spus că vor pleca cu un avion militar, iar un domn cu căciulă de astrahan (probabil de la Securitate), la fel” – relatează Ion

¹⁹ „Avec ou sans couronne, la princesse Margareta continuera de s'engager pour la Roumanie”, în „Journal de Genève”, 16 ianuarie 1998, p. 3 (interviu acordat de ASR Principesa Margareta a României).

²⁰ Interviul cu ASR Principesa Moștenitoare Margareta a României luat de Diana Mandache, 13 aprilie 2011.

²¹ Mircea Ciobanu, *Nimic fără Dumnezeu. Noi convorbiri cu Regele Mihai I al României*, Humanitas, București, 1992, p. 220.

²² Interviul cu ASR Principesa Moștenitoare Margareta a României luat de Diana Mandache, 13 aprilie 2011.

Tucă. „Autoritățile prezente spuneau că vor pleca cu avionul militar deoarece piloții elvețieni erau «beți» și nu puteau fi contactați, dar realitatea era diferită, aceștia erau încuiați într-o sală din interiorul aeroportului”²³.

Principesa Margareta le-a cerut generalului de aviație și domnului care purta căciulă de astrahan să vorbească cu premierul Petre Roman, iar apoi să se ia legătura cu Ambasada Danemarcei – își amintește Ion Tucă. Aceștia au refuzat să ia legătura cu ambasada. Iar la premier nu răspundea nimeni – declaraseră aceștia. Ministrul de Interne, Doru Viorel Ursu, povestește în scrierile memorialistice că în toată această perioadă a păstrat legătura telefonică cu premierul Petre Roman, care se afla în Poiana Brașov; așadar, evenimentele erau bine cunoscute, fiind monitorizate de mai multe servicii de informații și de către cei din fruntea guvernului.

Pe aeroport, Danielle Maillefer aflase despre situația dificilă în care se afla familia regală. Ea rememorează acele clipe: „Atunci am aflat că fuseseră arestați pe drumul către Curtea de Argeș, iar mașina Regelui era escortată spre aeroport. Și aveam sentimentul la acel moment că nu voi mai putea să-i revăd pe Rege și Regină la aeroport, pentru că aveau să plece cu un avion militar din altă parte a aeroportului. Pașapoartele le-au fost înapoiate mai târziu Regelui și Reginei, nu mie”²⁴.

Dar pe autostrada București-Pitești lucrurile aveau să se precipite. „A existat pe neașteptate, în plină noapte de Crăciun, după miezul nopții, un fel de grup de presiune alcătuit din taximetriști” - spune Ion Tucă. Acesta are câteva relatări inedite: „A fost ciudat, nici o mașină nu mai venea dinspre București spre Curtea de Argeș, e adevărat că era târziu, dar nu a trecut nici măcar o mașină, ceea ce însemna că deviaseră circulația, nu se mai circula pe autostradă”²⁵. Trecuse de miezul nopții și veniseră multe mașini de poliție, recunoscute la acea vreme după culorile alb și albastru - relatează domnul Tucă. Au fost obligați să meargă înapoi spre București, dar pe un drum vechi, lăturalnic, nu pe autostradă. Jurnalul operațiunilor consemnează: „23.25 - S-a plecat pe drumul... spre București însoțit de echipajele de poliție/cp. Păltineanu Ag”²⁶.

Imaginea creată de prezența celor aproximativ douăzeci de mașini ale poliției sau Securității era uimitoare, asemănătoare cu cea dintr-o peliculă hollywoodiană. Ele „escortau” mașinile din suita Regelui în față, în ambele laterale și în spate. „Au vrut să ne bage într-o pădure, nu era Băneasa, spuneau că este aeroportul militar; era undeva înainte de podul de la Otopeni” – povestește Ion Tucă.

Principesa Margareta își aduce aminte: „De la Otopeni au făcut dreapta și au luat-o pe un drum forestier. Au vrut să meargă în spate și să ne forțeze probabil să ne îndreptăm spre pista de decolare. Dar noi am spus: «Oprăți mașina imediat!»,

²³ Interviu cu Ion Tucă, Director al Casei Majestății Sale Regelui luat de Diana Mandache, 23 februarie 2011.

²⁴ Interviu cu Danielle Maillefer luat de Diana Mandache, 18 mai 2011.

²⁵ Interviu cu Ion Tucă, Director al Casei Majestății Sale Regelui luat de Diana Mandache, 23 februarie 2011.

²⁶ Doru Viorel Ursu, *Ministru de Interne (I). Încleștarea*, CD Press, 2008, p. 158.

apoi am refuzat să plecăm. A venit cineva de la televiziunea franceză și a filmat. Nimeni nu s-a atins de Rege”²⁷.

Atunci au simțit că tot ce se întâmpla nu era în regulă, iar șoferul Regelui a întors brusc mașina, apoi a oprit, refuzând să înainteze atunci când voiau autoritățile. Și restul mașinilor din suită au procedat la fel. Au urmat alte discuții. Apoi s-a reluat drumul spre Otopeni, dar s-a mers încet, doar-doar cineva avea să afle unde sunt și ce se întâmplă. Mașinile poliției se interpuneau printre mașinile suitei, obligându-le astfel să iasă din șir și să tragă pe dreapta. Ziariștilor nu li s-a permis accesul pe aeroport.

Principesa Sofia rememorează după 21 de ani momentele în care au fost obligați să reia drumul spre aeroport:

„Am fost forțați, centimetru cu centimetru, de mașini ale poliției aflate în spatele nostru, să înaintăm în zona aeroportului Băneasa. A trebuit să trecem peste o cale ferată cu barieră. Din acel moment am fost separați de presă. Nu eram cu Principesa Margareta în acea clipă, fiind cu Majestățile Lor în mașină; călătorisem cu ei încă de la Versoix. Îmi aduc aminte sentimentul de indignare absolută când libertatea tatălui meu i-a fost din nou răpită. De fapt, am cedat nervos doar câteva secunde, însă chiar atunci un fotograf a surprins momentul, iar fotografia s-a aflat pe prima pagină în *Herald Tribune*. Arătam speriată și cu inima sfâșiată. N-a fost nimic din toate astea. Eram supărată și indignată pentru încălcarea și răpirea dreptului fundamental al tatălui meu de a fi în propria țară... din nou!”²⁸.

Fiica mai mare a Regelui și doamna Mezincescu ajunseseră la aeroport și priveau de la fereastră acea scenă incredibilă. Principesa Margareta își amintește: „Am ajuns la aeroport și i-am văzut printr-un geam de sticlă imens”²⁹, cum arăta pe atunci vechiul Otopeni.

Simina Mezincescu rememorează acele momente spunând: „Când am ajuns la aeroport, toate pașapoartele și actele noastre fuseseră luate de șeful poliției Pitești, care ne-a însoțit până acolo și i le-a înmănat Principesei Margareta, salutând-o și spunându-i: «Alteța Voastră, sunt militar și am executat ordinele.» Dar, când ne-au dus pe Otopeni, au spus că piloții sunt beți; după aceea am aflat că piloții nu erau beți, nu erau la Intercontinental, ci erau pe aeroport, încuiați”³⁰.

Mașina Regelui a intrat pe pistă, relatează Ion Tucă: „Acolo, atât mașina, cât și avionul militar, un Antonov, în care Regele a fost nevoit să urce, au fost înconjurate de persoane îmbrăcate în salopete negre, care stăteau circular din 3 în 3

²⁷ Interviu cu ASR Principesa Moștenitoare Margareta a României, luat de Diana Mandache, 13 aprilie 2011.

²⁸ Interviu cu ASR Principesa Sofia a României, luat de Diana Mandache, 18 aprilie 2011.

²⁹ Interviu cu ASR Principesa Moștenitoare Margareta a României, luat de Diana Mandache, 13 aprilie 2011.

³⁰ Interviu cu Simina Mezincescu, luat de Diana Mandache, 24 februarie 2011.

metri; erau mulți, probabil din forțele speciale ale Securității”³¹. Se făcuse ora trei jumătate sau patru dimineața. Simina Mezincescu mi-a povestit că singura justificare a acestui demers de a-l obliga pe Rege să plece cu avionul militar era frica autorităților de posibilitatea ca Regele să meargă la Timișoara. Echipajul era militar și includea doar doi-trei civili. Să nu uităm că, în seara precedentă, Televiziunea Română procedase la instigări bine coordonate, în care se afirma că regele intrase fraudulos în țară, cu arme, materiale de propagandă etc. Mașinăria propagandei antiregale funcționa perfect. Regele trebuia îndepărtat din țară.

„Cineva în uniformă - își amintește MS Regele Mihai - ne-a adus pașapoartele... L-a deschis pe al meu și i-a arătat unuia dintre însoțitorii noștri cu degetul: «Uite aici ștampila, totul a fost în regulă de la început». Pe urmă l-a închis, mi l-a dat și am urcat în avion”³².

În aceste condiții ciudate pentru o țară care pretindea a fi democrată, Regele, Regina, Principesa Sofia, Dan Bădic, Constantin Brâncoveanu și Alain Morvan au urcat în avionul militar, un Antonov 24, și au plecat spre Zürich (destinația exactă au aflat-o mult mai târziu), iar de acolo spre Geneva. Jurnalul operațiunilor Ministerului de Interne a consemnat până în momentul ieșirii avionului din spațiul aerian românesc: „06.00 – Se va lua legătura cu U.Av. pentru a urmări zborul navei AN-24 care a decolat la orele 5.43; 06.50 – La orele 6.44 s-a trecut pe deasupra Aradului, a trecut dincolo”³³.

Principesa Margareta s-a întors la reședința doamnei Mezincescu în jurul orei 4 dimineața și l-a găsit acolo pe Andrei Pippidi așteptându-le. Principesa nu a uitat niciodată acest gest de prietenie. A doua zi, Principesa Margareta a vizitat familii nevoiașе dintr-un cartier mărginaș al Bucureștiului și le-a dus ajutoare umanitare.

Acele ore din decembrie 1990 au marcat-o profund pe Margareta și au produs o impresie puternică și în rândul publicului larg, având efectul contrar celui scontat de autorități, de fapt crescând și mai mult popularitatea Regelui și a Familiei Regale. Reacția mass-mediei internaționale a fost promptă. Atât Regele, cât și Principesa Moștenitoare au fost intervievați de către jurnaliști. Cunoașterea articolelor de presă din acele zile este necesară pentru înțelegerea importanței istoriei înfăptuite de Casa Regală în primii ani de după 1989, timp în care Principesa Margareta a fost alături de tatăl său.

Din Elveția, Regele Mihai face câteva declarații presei, iar *Journal de Genève* le consemnează: „Am revenit în Elveția decepționat, indignat de atitudinea autorităților care se cramponează de putere și sunt tot timpul speriate.” Posturile de

³¹ Interviu cu Ion Tucă, Director al Casei Majestății Sale Regelui, luat de Diana Mandache, 23 februarie 2011.

³² Mircea Ciobanu, *Nimic fără Dumnezeu. Noi convorbiri cu Regele Mihai I al României*, Humanitas, București, 1992, p. 224.

³³ Doru Viorel Ursu, *Ministru de Interne (I). Încleștarea*, CD Press, 2008, p. 158.

radio occidentale care emiteau în limba română au transmis declarația prin care Regele afirma: „Autoritățile m-au împiedicat să-mi revăd patria, pentru că erau înfricoșate, pentru că eram șeful statului de mult timp și pentru că o nouă Constituție care să proclame republica nu fusese adoptată.

Am venit ca simplu turist, dar atitudinea autorităților demonstrează că erau conștiente că puterea pe care și-o arogau era ilegală”³⁴. Presa belgiană publică o declarație revizuită a guvernului român privind expulzarea Regelui din țară. Prima explicație oferită de Ministerul român de Interne a fost aceea că au intrat ilegal în țară, fără viză, iar la aeroport le-au fost luate pașapoartele pentru că trecuseră fraudulos granița, fără să aștepte decizia legală a poliției de frontieră.

Apoi declarația a căpătat o versiune nouă, reprodusă în *Le Soir*: „Mihai de România și familia sa au intrat în țară cu pașapoarte diplomatice daneze fără viză de intrare. Or, viza pentru acest tip de pașapoarte nu poate fi acordată decât, în conformitate cu decretul din 1990, de Ministerul de Externe, de misiunile diplomatice și consulatele României din străinătate și, deci, nu de un post de frontieră”³⁵.

Regele Mihai avea să povestească acest episod în convorbirile sale cu Mircea Ciobanu, amintind că fiica sa, Principesa Margareta, îl întâlnise pe Petre Roman, premierul României de la acea vreme, derularea acestei vizite fiind, astfel, cunoscută. Danielle Maillefer își aduce aminte că „Principesa Margareta a fost teribil de tristă, era greu pentru tatăl ei, iar între ea și tatăl ei există un fel de legătură; totodată era tristă și supărată fiindcă, într-un anumit fel, prim-ministrul nu i-a spus ce avea să se întâmple”³⁶.

Danielle Maillefer recunoaște că, în ochii presei internaționale, mișcarea Regelui nu a fost una inspirată:

„Dar pentru noi a fost interesant, pentru că, în România, românii aproape uitaseră că au un Rege. În virtutea aceluia eveniment, ei au devenit dintr-odată mai conștienți de faptul că Regele era încă în viață. A fost o mișcare politică interesantă; deși mișcările politice nu sunt întotdeauna câștigătoare, sunt mutări bune, cu un anumit impact în viitor. Mișcările de succes nu trebuie să fie neapărat bune. Cred că Regele a avut ghinion atunci. O prietenă din Elveția, în vârstă de 85 de ani, și-a adus aminte cum, împreună cu soțul ei, l-a primit pe Rege după ce s-a întors, pentru a fi alături de el și de Regină în acele zile dificile. Așa se face istoria, începe bine, iar apoi devine din ce în ce mai dură. Fără îndoială că au existat multe discuții pe marginea acestui subiect. Momentul demonstrează că Regele nu vede succesul activităților sale în glorie, ci în serviciul umil pe care îl poate aduce țării. Venise

³⁴ „Journal de Genève”, 28 decembrie 1990, p. 3.

³⁵ Agnes Gorissen, „L'ex-roi Michel refoulé de Roumanie. Le deuxième échec d'un ancien monarque qui a le tort d'être populaire”, în „Le Soir”, 27 decembrie 1990, p. 5.

³⁶ Interviu cu Danielle Maillefer, luat de Diana Mandache, 18 mai 2011.

acolo să-i întâlnească pe români și să se închine la mormântul Familiei. Nicidecum să cucerească puterea”³⁷.

Presa americană a descris acel moment, publicând și o declarație a Principesei Sofia: „«Tatăl meu a primit o viză exact ca aceasta», spune Sofia arătându-și pașaportul...”³⁸. Iar Danielle Maillefer este citată de aceeași sursă: „Regele a simțit că are un rol de jucat în România”³⁹. „The New York Times” redă un fragment din declarația Ministerului de Interne, care vorbea despre intrarea ilegală în țară a Regelui, Reginei și Principesei Sofia, cei trei lăsându-și pașapoartele diplomatice daneze la aeroport, „fără să aștepte decizia legală de la poliția de frontieră”⁴⁰. Același ziar publica declarația doamnei Maillefer, care afirmase pe aeroport că autoritățile române îi acordaseră o viză de intrare Regelui, dar ulterior „i-au reținut pașaportul pentru a-i mai da o șampilă adițională”⁴¹. Trăind acel incredibil coșmar la aeroport, Danielle Maillefer surprinde foarte bine starea de spirit a celor de la frontieră, de la Otopeni: „Sunt foarte speriați”. Dar, la 21 de ani de la acel incident, Danielle Maillefer îmi relatează într-un interviu:

„În acea noapte am experimentat ceva din comportamentul țărilor totalitare, un comportament pe care comuniștii erau obișnuiți să-l aibă, prin felul cum i-au tratat pe Rege și pe Regină în mașină și prin felul în care am fost eu tratată la aeroport, dar acum totul îmi pare interesant când îmi amintesc; în ziua următoare, m-au contactat persoane de la serviciile de informații din țări occidentale, întrebându-mă ce s-a întâmplat, ce se petrecuse în realitate; acest fapt arăta că serviciile secrete din marile state urmăriseră incidentul”⁴².

A fost o noapte ciudată, iar autoritățile ar fi putut rezolva în alt mod situația creată. Era însă o perioadă în care forța ascunsă, instinctele și vechile loialități ale fostei Securități încă se manifestau ca o *hidră roșie*.

Curtea de Argeș a fost un vis spulberat. După aproape 22 de ani, vizionarea programelor televiziunii franceze readuce în memoria Principesei Margareta imaginea evenimentelor dramatice la care a participat, durerea Regelui și felul în care, în final, ea privise neputincioasă de la geamul aeroportului cum Familia sa este expulzată, fiind lipsită de posibilitatea unei comunicări cu cei dragi. Alexander Nixon, soțul Principesei Elena, mi-a expus punctul de vedere, ca persoană ce nu era membră a Familiei Regale, dar mai ales ca britanic obișnuit cu un alt gen de conduită:

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ Dan Petreanu, „Ex-King Makes Surprise Entrance, Exit”, în „The Seattle Times”, 26 decembrie 1990.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ Chuck Sudetic, „Romanian Ex-King Returns From Exile”, în „The New York Times”, 26 decembrie 1990.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Interviul cu Danielle Maillefer, luat de Diana Mandache, 18 mai 2011.

„Am urmărit o înregistrare video în care Majestățile Lor erau oprite de poliție și de armată pe drumul spre Curtea de Argeș. Două lucruri m-au șocat. În primul rând, Majestatea Sa mai văzuse acest tip de comportament în trecut și nu-mi pot imagina ce simțea în acel moment. Calmul și demnitatea sa erau intangibile și transpăreau chiar și la televizor. Al doilea lucru care mi-a venit în minte a fost acela că autoritățile de la acea vreme se temeau mult de el, de popularitatea lui, de sensul datoriei, de loialitatea, onestitatea și intenția lui, manifestată de multe ori în anii de exil, de a face ceea ce trebuie, neținând cont de costurile personale⁴³”.

La fel de importantă este și mărturia Principesei Elena, aflată în acel moment în Marea Britanie, la distanță de București, unde autoritățile române se precipitaseră să-l dea afară din țară pe Rege. Elena mi-a povestit despre acele clipe:

„Când tatăl meu a avut acea problemă, eram în Anglia, deci nu am auzit în întregime ce s-a întâmplat decât ulterior. Și m-am înspăimântat atunci când am aflat. A fost îngrozitoare întoarcerea spre aeroport, când li s-a spus că piloții erau beți și nu aveau avionul disponibil, a fost șocant. Și nu pot spune decât că îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru presa străină care a fost acolo. Pentru că nici nu aș vrea să mă gândesc ce s-ar fi putut întâmpla. A fost exact ca în 1947, când tatăl meu plecase la nunta Reginei [Elisabeta II] și s-a întors în România, iar ei [comuniștii] au avut un șoc când l-au văzut din nou. Asta este părerea mea. Tot ce s-a întâmplat a fost oribil. Dar atunci, tatăl meu s-a ținut de cuvânt, ca întotdeauna, și la un moment dat [în 1990], când i-au cerut să plece, a plecat. Întotdeauna s-a ținut de cuvânt. Când spune ceva, atunci așa rămâne... Și nu poți să nu-l respecți⁴⁴”.

Televiziunea franceză TF1 a relatat ce i se întâmplase Regelui Mihai cu o zi înainte la București. Dintre reporterii care însoțeau familia regală, G. Laurent și L. Glaricux filmaseră și comentaseră de la fața locului toate momentele. Au fost prezentate sosirea în Elveția și o scurtă declarație a Regelui Mihai, precum și un interviu luat Principesei Margareta, care declara că tatăl ei este un adevărat patriot, un adevărat democrat și o excelentă soluție pentru România. De asemenea, reportajul jurnaliștilor francezi vorbea despre opoziția extraparlamentară reprezentată de Alianța Civică, care susținea monarhia constituțională. Evenimentul a fost de asemenea comentat în studioul TF1 de către jurnalistul român Vladimir Krasnosselski, care spunea că guvernul român dorise să intimideze familia regală, transmițându-i mesajul „Noi suntem puterea acum”. Acest episod a fost analizat pe trei niveluri – psihologic, juridic și politic –, remarcându-se modul în care puternica personalitate a Regelui Mihai a determinat reacția precipitată a autorităților române. În schimb, comunicatele radioului și televiziunii române prezentaseră știrea ca o intrare frauduloasă a Regelui în țară.

După 42 de ani de exil, Regele s-a întors acasă pentru unsprezece ore, fiind expulzat de noua putere de la București miercuri, 26 decembrie, în zorii zilei, la

⁴³ Intervi cu Alexander Nixon luat de Diana Mandache, 15 aprilie 2011.

⁴⁴ Intervi cu ASR Principesa Elena a României luat de Diana Mandache, 6 aprilie 2011.

5.40. Au fost unsprezece ore de calvar, de evenimente incredibile, care, prin intermediul presei internaționale, au fost făcute cunoscute lumii întregi⁴⁵. Pe 26 decembrie 1990, biroul de presă al Regelui Mihai a mai precizat⁴⁶: „În cursul nopții, MS Regele Mihai și membrii grupului au fost împiedicați să aibă orice contact cu autoritățile, cu ambasadele și chiar cu Principesa Margareta...” De asemenea, comportamentul autorităților române a fost considerat o încălcare a drepturilor omului: „Confiscarea pașapoartelor, conducerea sub escorta poliției a întregului grup, sechestrarea lui pe aeroport, izolarea lui de exterior...”⁴⁷. Apoi, biroul de presă de la Versoix a mai lansat un comunicat pe 27 decembrie, ca răspuns la comunicatul guvernului din 26 decembrie, în care se preciza: „Uzanza pentru pașapoartele daneze, diplomatice sau obișnuite, este și în prezent [1990] aceeași: viza poate fi acordată în prealabil, dacă solicitarea se adresează unei ambasade române din străinătate, sau direct, la sosirea în țară... Pașapoartele au primit ștampila de intrare, ceea ce a fost chiar înregistrat de camerele de televiziune”⁴⁸. Tot aici este făcut public faptul că autoritățile române aveau cunoștință de acea vizită, Principesa Margareta purtând o discuție cu premierul Petre Roman pe 24 decembrie, la ora 13.

Presa internațională comenta că „scurta vizită la București a fostului Rege Mihai al României, expulzat de guvern miercuri, relansează dezbaterile asupra restabilirii monarhiei constituționale în România. Ideea este împărtășită de numeroși intelectuali din opoziție, însă proiectul se lovește de ostilitatea Frontului de Salvare Națională aflat la putere, dar și mai mult de indiferența populației”⁴⁹. Alianța Civică cataloga incidentul din 25-26 decembrie drept un atentat asupra drepturilor omului și dorea organizarea unui referendum în care, printre alte forme de guvernământ, precum republica parlamentară sau republica prezidențială, să fie propusă și monarhia constituțională. Iar această perspectivă producea frică puterii⁵⁰, considera Principesa Margareta, aflată la București. Ecourile incidentului aveau să se resimtă și la începutul anului 1991, provocând agitație pe scena politică de la București. Ministrul Culturii de atunci, Andrei Pleșu, își înaintase demisia către premier, prezentând o declarație televiziunii române pe 2 ianuarie, seara. Demersul său era provocat de refuzul autorităților de a-i acorda viză de intrare Regelui Mihai.

⁴⁵ Vezi și Naudet Jean Baptiste, „L'ex-roi Michel expulsé après une visite de quelques heures”, în „Le Monde”, 27 decembrie 1990.

⁴⁶ Comunicat al Biroului de presă al MS Regelui Mihai, privind circumstanțele expulzării sale de către autoritățile române, din România, la 26 decembrie 1990.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ Comunicat al Biroului de presă al MS Regelui Mihai, privitor la comunicatul guvernului român din 26 decembrie 1990, la 27 decembrie 1990.

⁴⁹ „L'Alliance civique demande au Parlement d'inviter l'ex-roi Michel”, în „Journal de Genève”, 28 decembrie 1990.

⁵⁰ *Ibidem*.

Presa română a comentat chestiunea acordării vizei Regelui: „Din punct de vedere legal, ministrul de Interne, Doru Viorel Ursu, s-a «acoperit» cu decretul emis de guvernul Groza în 1948, prin care lui Mihai I i se retrăsese cetățenia română”⁵¹. Ministrul de interne de atunci descrie ulterior momentul din Senat, în care invocase decizia Consiliului de Miniștri (din Republica Populară Română) nr. 797 din 22 mai 1948, publicată în Monitorul Oficial nr. 122 din 28 mai 1948, la care a mai adăugat, pentru justificarea deciziei sale, și Decretul-lege nr. 137 din 11 mai 1990, potrivit căruia „foștii cetățeni români, care înainte de 22 decembrie 1989 au pierdut, dintr-un motiv sau altul, cetățenia, o pot redobândi la cerere”⁵², neținând cont de statutul special al Regelui Mihai. Poziția luată de Andrei Pleșu se datora faptului că se încălcaseră procedurile de decizie în guvern, Ministerul de Interne refuzând să acorde viza, fără să discute problema într-o ședință de guvern. Pe 5 ianuarie, a avut loc la Iași un miting de protest în fața teatrului „Luceafărul”, la care au participat circa două mii de oameni, reprezentanți și simpatizanți ai Alianței Civice, ai Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, ai PNȚCD și PNL. Dar lucrurile nu s-au încheiat aici. Guvernul s-a întrunit în prima ședință din 1991, iar premierul Petre Roman a făcut apel la stabilitate și unitate, susținând că, în timp, se va reglementa statutul fostului suveran. Ministrul Culturii a renunțat la demisia sa, justificând într-o conferință de presă că „în urma unei ședințe unice prin lungimea ei și prin intensitatea discuțiilor pe care le-a cuprins, am putut constata, pe de o parte, că guvernul a luat unele măsuri pentru lămurirea cetățeniei române a lui Mihai de Hohenzollern, urmând ulterior să nu mai aibă nevoie de viză de intrare în țară”⁵³, lucru care s-a realizat aproape șapte ani mai târziu, la începutul președinției domnului Emil Constantinescu.

⁵¹ „Andrei Pleșu, demisionar din guvern de dragul regelui Mihai”, Acum 20 de ani, în „Jurnalul Național”, 28 ianuarie 2011.

⁵² Doru Viorel Ursu, *Ministru de Interne (II). Început de sfârșit*, CD Press, 2009, p. 139.

⁵³ „Andrei Pleșu, demisionar din guvern de dragul regelui Mihai”, Acum 20 de ani, în „Jurnalul Național”, 28 ianuarie 2011.

Fig. 1. King Michael's first return to Romania, on 25 December 1940, together with Queen Anne and Princess Sofia.

Fig. 2. In the foreground, King Michael and Princess Sofia are being stopped on the highway to Curtea de Argeș and obliged to leave Romania, 25 to 26 December 1940

